

Nr 103.

Av herr Nilsson, Petrus, om understöd till upprättande och underhåll av bibliotek vid lantmannaskolor.

Skolbibliotekens stora betydelse torde vara allmänt erkänd, och åtskilligt har gjorts både för en utveckling av redan existerande bibliotek och för skapande av nya vid skolor, där dylika hittills saknats. Det sagda gäller ej blott om skolor av olika slag för lägre åldersstadier (folkskolor o. s. v.), utan har i ännu större utsträckning sin tillämpning i fråga om dem, som äro avsedda för vuxen ungdom. Icke minst för dylik ungdom äro just de möjligheter till självverksamhet, som ett skolbibliotek erbjuder, av det allra största värde främst med hänsyn till ett rationellt bedrivande av arbetet under själva skoltiden, men också på grund av vikten av att eleverna tillägna sig en vana vid studier på egen hand, som för dem är av oskattbart värde för de fortsatta självstudier efter skoltidens slut, som varje skola helt naturligt måste uppmuntra till.

Staten understöder också genom särskilda anslag ej blott biblioteken vid statliga utbildningsanstalter av olika slag utan även biblioteksverksamhet vid åtskilliga olika arter av kommunala och privata läroanstalter. Statsanslag till skolor av sistnämnda typ utgår enligt kungl. kungörelsen den 31 december 1920 (nr 948) med ändringar den 18 november 1921 (nr 724) och den 30 december 1922 (nr 619). Sagda författning föreskriver i § 1 mom. 2 följande:

»Understöd av statsmedel må med ett belopp av lägst 15 kronor och högst 150 kronor, för år räknat, utgå

a) till skoldistrikt, styrelse för högre folkskola, kommunal mellanskola eller under statens kontroll stående folkhögskola eller småskoleseminarium för upprättande och underhåll av ett skolbibliotek eller ett system av sådana (centralbibliotek med filialer);

b) till skoldistrikt med statsunderstött skolbibliotek för upprättande och underhåll av en boksamling för fortsättningsskolan såsom särskild avdelning av skolbiblioteket; samt

c) till styrelse för statsunderstödd lärlingsskola, yrkesskola, verkstads-skola, ettårig handelsskola eller hushållsskola för upprättande och underhåll av ett skolbibliotek,

varvid dock, där beträffande viss kommun statsunderstöd anses böra tillkomma kommunen tillhöriga skolor av mer än en av de under denna punkt angivna skolformer, understödet skall utgå till en för samtliga dessa

skolor gemensam biblioteksstyrelse med lägst 15 kronor och högst 150 kronor för varje skolform.»

Som synes finnas möjligheter till statsanslag enligt dessa grunder för vissa skolor, som i olika avseenden ha uppgifter tämligen analoga med lantmannaskolans, å ena sidan folkhögskolorna, å andra sidan åtskilliga mera fackligt betonade skolor för ett högre åldersstadium än folkskolans: de yrkesbestämda fortsättningsskolorna lika väl som lärlings-, yrkes-, verkstads-, handels- och hushållsskolor. Under sådana omständigheter måste det anses obilligt, att lantmannaskolorna, för vilka samma behov av bibliotek måste föreligga som för nämnda skoltyper, ej äga minsta möjlighet till statligt understöd åt bibliotek. I realiteten kommer detta givetvis i regel att medföra, att skolorna helt komma att sakna bibliotek eller att biblioteket huvudsakligen kommer att bestå av gåvor och mera tillfälligt anskaffad litteratur, såframt icke lantmannaskolan är förenad med folkhögskola och därför folkhögskolans bibliotek i viss mån kan utnyttjas även av lantmannaskolans elever. Starka klagomål över dessa missförhållanden ha också från lantmannaskolornas sida rests.

En utväg för frågans lösande är givetvis uppförande av ett särskilt anslag för ändamålet under nionde huvudtiteln att fördelas av lantbruksstyrelsen. Det synes emellertid vara lämpligare att införa även dessa skolors bibliotek bland de ovan uppräknade, vilka kunna erhålla bidrag ur det av skolöverstyrelsen fördelade anslaget till folkbiblioteksväsendet, detta bl. a. därför att de i fall, då folkhögskolan är förenad med lantmannaskola, det måste anses opraktiskt och oekonomiskt att ha två fullt fristående och därtill under olika myndigheter sorterande bibliotek.

Det riktiga torde tvärtom i dylika fall — i analogi med vad som i författningen föreskrivits i fråga om lärlings-, yrkes-, verkstadsskola, ettårig handelsskola och hushållsskola i samma kommun — vara ett gemensamt bibliotek, om än uppdelat vad räkenskaper och den ekonomiska redovisningen angår på två olika avdelningar, så att det kan kontrolleras, att vardera skoltypens litteraturbehov fullt tillgodoses.

I övrigt synas de bestämmelser, som i nämnda författning föreskrivits för statsunderstödda skolbibliotek, äga sin fulla tillämpning även för lantmannaskolornas vidkommande.

Det belopp, som kan erfordras för anslag till lantmannaskolornas bibliotek, är helt ringa. Hela antalet skolor är för närvarande 44, varför det högsta belopp, som skulle kunna tänkas utgå, är 6 600 kronor. Det är emellertid ej antagligt varken att till en början alla skolor komma att använda möjligheterna till anslag eller att de som söka dylikt alltid utnyttja maximibeloppet, varför man har skäl att räkna med ett högst väsentligt lägre belopp. Under sådana omständigheter, och då Kungl. Maj:ts proposition ifrågasätter en ökning av förslagsanslaget till folkbibliotek om 20 000 kronor med hänsyn huvudsakligen till den årliga ökningen genom nytill-

kommande bibliotek, synes det mig tveksamt, om en ytterligare ökning av anslaget utöver den i kungl. propositionen beräknade skulle vara behövlig med hänsyn till lantmannaskolornas bibliotek.

Med stöd av vad ovan anförts får jag hemställa, att riksdagen måtte besluta,

att ur det under riksstatens åttonde huvudtitel å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till understöd åt folkbibliotek må från och med budgetåret 1928—1929 tills vidare enligt Kungl. Maj:ts bestämmande och under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, utgå understöd till lantmannaskola med ett belopp av lägst 15 och högst 150 kronor för år räknat, för upprättande och underhåll av ett skolbibliotek, varvid dock, där folkhögskola och lantmannaskola äro förlagda på samma plats med gemensamma lokaler understödet skall utgå till en för dessa båda skolor gemensam biblioteksstyrelse med lägst 15 och högst 150 kronor för varje skolform.

Stockholm den 20 januari 1928.

Petrus Nilsson.
